

**O‘QUVCHILARDA O‘ZBEK MUSIQA FOLKLORI HAQIDAGI
TASAVVURLARNI SHAKLLANTIRISH**

Yunusova Shahnoza Baxtiyorovna.

Osiyo Xalqaro Universiteti magistri

O‘zbek musiqa folklori qadim ildizlarga ega bo‘lib, xalqimiz madaniyatining bir qirrasini bo‘lib hisoblanadi. Ayniqsa, milliy bolalar folklorida aks ettirilgan asarlar o‘z mazmuni bilan xalqimizning hayotini, bolalarning orzu-o‘ylari, qiziqishlari, kelajakka ishonch bilan nigoh tashlashini aks ettiradi.

Qadimda bolalar musiqa folklori milliy turmush tarzimizni, bolalarning o‘yin faoliyati bilan bog‘liq madaniy dam olish vaqtini, shuningdek, ularning orzu-intilishlarini o‘zida mujassamlashtirib kelgan. Bugungi kunda musiqa darslarida o‘quvchilarga musiqa folklori borasida ma’lumotlar berganda, avvalo ularga milliy tariximiz, madaniyatimiz tarixi, o‘tmish ajdodlarimizning madaniy va badiiy-estetik didi borasida bilim va tasavvurlarni singdirishimiz zarur.

Folklor musiqasi milliy urf-odatlarimiz, marosimlarimizning ohanglardagi ifodalanishi desak bo‘ladi. Bu namunalar xalqimizning kundalik hayoti, mashg‘uloti, milliy qadriyatlari bilan chambarchas bog‘liqdir. Uzoq asrlardan bizgacha yetib kelgan bolalar qo‘shiqlari o‘zbek xalq og‘zaki badiiy ijodining tarkibiy qismini tashkil etadi. Ularda yosh avlodning jo‘shqin hayoti, yil fasllari va turli bayramlarga munosabati o‘ziga xos tarzda ifoda etiladi.

Bolalar qo‘shiqlarining ko‘pchiligi o‘yin bilan yoki o‘yin vaziyatlarida aytilgan. Jumladan, bahor faslida kuylangan “ Binafsha “, “ Chittigul “, “Yomg‘ir yog‘aloq “, “ Laylak keldi “ singari qo‘shiqlar shular jumlasidandir. Bolalarning “ Oq terakmi, ko‘k terak “ aytim – o‘yini ham lapar xususiyatlariga ega. Ba’zan laparlarda raqs xarakteriga ega doira usullari ham qo‘llanib, bu holat

goho laparlarning navbatma- navbat raqsga chorlab, aytim kuylashlariga sabab bo'ladi. Yalla ko'pgina xususiyatlari, jumladan, raqsbopligi, ijroda ko'pchilik ijro etishi bilan laparga yaqin bo'lgan janrdir. Ammo, ularda eng avvalo, tarafma-taraf aytishuv holati muhim bo'lgani uchun yallada she'r, kuy va raqsning mushtarakligi nisbatan barqarordir.

Lapar ikki kishi (yoki tarafma-taraf bo'lgan ko'pchilik) tomonidan aytishuv tarzida kuylanadi. Bunda taraflar birin-ketin, navbatma-navbat " savol- javob " shakliga qurilgan she'riy to'rtliklarni kuylaydilar. Xalqimiz orasida mashhur bo'lgan " Bilaguzuk ", " Qoraqosh ", " Qilpillama " kabi laparlar shunday aytimlar jumlasini tashkil etadi.

Xalq og'zaki musiqa ijodida mehnat yoki turli marosimlar bilan bog'liq bo'lmagan aytimlar ham yuzaga kelgan. Qo'shiq, lapar, terma, yalla kabi aytim janrlari milliy musiqa folklori namunalari sirasiga kiradi. Ular xalq orasida keng yoyilgan bo'lib, ommaviy aytimlar qatoridan keng o'rin olgan. Musiqa folklorining muhim jihatlaridan biri, uning xalqchilligidir. Bu janrdagi asarlar sodda, tinglovchiga hamda uni ijro etuvchi kishiga tez yetib boradigan, musiqiy mavzular va motivlar yengil idrok etadigan xususiyatlarga ega. Bundan tashqari, musiqa folklorining o'ziga xosligi, uning hammabopligi, insonlarning orzu-umidlari, intilishlari, quvonch va tashvishlarini, kundalik turmush tarzini aks ettirishi bilan ham ajralib turadi. Ushbu xususiyatlar folklor musiqasini boshqa barcha musiqiy janrlardan ajratib turadi.

Barchamizga ayonki, kuy- qo'shiqqa, san'atga muhabbat, musiqa madaniyati xalqimizda bolalikdan boshlab, oila sharoitida shakllanadi. Uyida dutor, doira yoki boshqa cholg'u asbobi bo'lmagan, musiqaning hayotbaxsh sezmasdan yashaydigan odamni bizning yurtimizda topish qiyin, desak, mubolag'a bo'lmaydi. Eng muhimi, bugungi kunda musiqa san'ati navqiron avlodimizning yuksak ma'naviyat ruhida kamol topishida boshqa boshqa san'at turlariga qaraganda ko'proq va kuchliroq ta'sir ko'rsatmoqda.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Karimov I. A. “ Yuksak ma’naviyat – yengilmas kuch”
Toshkent: Ma’naviyat, 2008-B14
2. Baxriyev A.R. Musiqaning elementlar nazariyasi.
3. O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyevning
Xalqaro baxshichilik festivali ishtirokchilariga bayram tabrigi // Xalq so‘zi
2021 yil 18-senyabr.